

KAPITAL BOZORINING ROLINI OSHIRISH YO‘LLARINI RIVOJLANTIRISH BORASIDA OLIMLARNING ILMIY ISHLARI BO‘YICHA ADABIYOTLAR TAHLILI

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

magistranti

Jo‘rayev Islom O‘rinjon o‘g‘li

Kapital bozorining rolini oshirish yo‘llari mavzusi bo‘yicha iqtisodiy adabiyotlar tahlili hamda dunyo olimlari tomonidan keltirilgan fikrlar shuni ko‘rsatadiki, qulay investitsiya muhitini shakllantirishda kapital bozorining rolini oshirish yo‘llarini rivojlantirish borasida qator samarali takliflar mavjud.

Xalqaro Valyuta Jamg'armasi tadqiqot bo'limining katta maslahatchisi Stijn Klassens ushbu mavzu bo'yicha bir nechta maqolalarini chop etdi, jumladan, "Kapital bozorining rivojlanishi: Lotin Amerikasi qayerda?" va "Korporativ boshqaruv va rivojlanish: islohotlar, moliyaviy tizimlar va qonunchilik asoslari".(Stiin Klassens 2019).

Garvard Biznes maktabining Biznes boshqaruvi professori Laura Alfaro rivojlanayotgan bozorlarga xorijiy investitsiyalar, jumladan, "Xorijiy investitsiyalar, shartnomaviy munosabatlar va institutsional rivojlanish" mavzusida bir qancha maqolalar yozgan.(Laura Alfaro 2020).

Xitotsubashi universiteti xalqaro moliya kafedrasida dotsenti Atsushi Yoshikava Yaponiya kapital bozoriga xorijiy investitsiyalar bo‘yicha bir qancha maqolalar yozgan, jumladan “Yaponiya fond bozoridagi xorijiy investorlar: so‘nggi tendentsiyalar va ularning oqibatlari”.(Atsushi Yoshikava 2019)..

Tsyurix universitetining Iqtisodiyot tarixi professori Xans-Yoaxim Vot moliya bozorlarining tarixiy rivojlanishiga oid tadqiqotlarini, jumladan, “Ilk zamonaviy davrda moliyaviy bozorlar: so‘nggi tadqiqotlar bo‘yicha so‘rov” maqolasini chop etdi.(Xans-Yoaxim 2020).

Jahon banki guruhining rivojlanish istiqbollari guruhi direktori M. Ayxan Kose kapital bozorini rivojlantirish bo‘yicha bir qancha maqolalar yozgan, jumladan “Global moliyaviy inqiroz va uning kapital bozorlari uchun oqibatlari: rivojlanayotgan bozorlar uchun muammolar va imkoniyatlar”.(M.Ayxan va boshqalar 2019).

Maykl Pomerleano, Dyuk universiteti huquq fakultetining Global moliyaviy bozorlar markazining katta ilmiy xodimi, rivojlanayotgan mamlakatlarda moliyaviy bozorlarni rivojlantirish bo'yicha tadqiqotlarini, jumladan, "Sog'lom moliyaviy tizimlarga yo'l: Lotin Amerikasi istiqboli" nomli tadqiqotini chop etdi. Maykl Pomerleano, Dyuk universiteti huquq fakultetining Global moliyaviy bozorlar markazining katta ilmiy xodimi, rivojlanayotgan mamlakatlarda moliyaviy bozorlarni rivojlantirish bo'yicha tadqiqotlarini, jumladan, "Sog'lom moliyaviy tizimlarga yo'l: Lotin Amerikasi istiqboli" nomli tadqiqotini chop etdi. (Maykl Pomerleano 2018).

Xalqaro Valyuta Jamg'armasining Valyuta va kapital bozorlari departamenti bo'limi boshlig'i Laura Kodres kapital bozorini rivojlantirish bo'yicha, jumladan "Kapital bozorlari va moliyaviy vositachilik: KO'B sub'ektlari uchun moliyalashtirish imkoniyatlarini yaxshilash" mavzusidagi tadqiqotlarini chop etdi. (Laura Kodres 2019).

Ross Levine, Uillis X. But, Kaliforniya universitetining bank va moliya kafedراسi rahbari, moliyaviy rivojlanish va uning iqtisodiy o'sishga ta'siri, jumladan, "Moliya va o'sish: nazariya va dalillar" haqida ko'p yozgan. (Ross Levine va boshqalar 2020).

Markus Brunnermeier, Edvards S. Sanford Prinston universitetining iqtisod professori, moliyaviy tizimlar va ularning iqtisodiy rivojlanishdagi roli, jumladan, "Moliyaviy tartibga solishning asosiy tamoyillari" mavzusidagi tadqiqotlarini nashr etdi. (Markus Brunnermeier va boshqalar 2021).

Rendall S. Kroszner, Norman R. Bobins nomidagi Chikago Universiteti Biznes maktabining iqtisod professori, moliyaviy tizimlar va ularning iqtisodiy o'sish va barqarorlikka ta'siri, jumladan "Rivojlanayotgan bozorlarga kapital oqimini tartibga solish: tashqi ko'rinish" haqida yozgan. (Rendall S va boshqalar 2021).

Yevropa universiteti institutining iqtisod professori Maykl J. Artis kapital bozorini rivojlantirish va moliyaviy integratsiyaga oid tadqiqotlarini, jumladan, "Globallashuv, moliyaviy bozorlar va zarbalarning xalqaro uzatilishi"ni chop etdi. (Maykl J va boshqalar.)

Berкли Kaliforniya universitetining iqtisod va siyosat fanlari professori Barri Eyxengrin moliyaviy tizimlar tarixi va ularning iqtisodiy o'sish va barqarorlikka ta'siri,

jumladan “Kapitalning globallashuvi: Xalqaro valyuta tizimining tarixi” mavzusida yozgan.(Barri.E 2018).

Jahon banki guruhi tadqiqot direktori Asli Demirguch-Kunt moliya sektorini rivojlantirish, jumladan, “Moliya va iqtisodiy rivojlanish: Rivojlanayotgan mamlakatlar uchun siyosat tanlovlari” mavzusida keng yozgan.(Asli.D 2020).

Torsten Bek, Kass biznes maktabining bank va moliya professori, moliyaviy tizimlar va ularning iqtisodiy o‘shidagi roli, jumladan, “Moliyaviy rivojlanish va iqtisodiy o‘shish: qarashlar va kun tartibi” mavzusidagi tadqiqotlarini nashr etdi. (Kass 2019).

American Enterprise Institute katta ilmiy xodimi Stiven D. Oliner xorijiy investitsiyalarning kapital bozorlari va iqtisodiy o‘shishga ta’siri, jumladan “Xalqaro kapital oqimlari, moliyaviy barqarorlik va o‘shish” mavzusida yozgan. (Stiven D)

Jahon banki guruhining makroiqtisodiyot, savdo va investitsiyalar bo‘yicha global amaliyoti bo‘yicha katta direktori Marselo M. Giugale moliyaviy tizimlarning iqtisodiy rivojlanishdagi o‘rni, jumladan “Davlat-xususiy sheriklik iqtisodiyoti: asosiy qo‘llanma” mavzusida yozgan.(M.Giugale 2019).

Jahon iqtisodiy forumi asoschisi va ijrochi raisi Klaus Shvab jahon kapital bozorlarining iqtisodiy rivojlanishdagi o‘rni, jumladan “To‘rtinchi sanoat inqilobi” haqida yozgan.(Klaus Shvab 2019).

Gana Biznes maktabi universitetining moliya professori Joshua Yindenaba Abor Afrika kapital bozorlariga xorijiy investitsiyalar, jumladan, “Xorijiy portfel investitsiyasi va Gana fond birjasining faoliyati” mavzusidagi tadqiqotini chop etdi.(Joshua Y 2019).

Islandiya universitetining iqtisod professori Torvaldur Gylfason moliyaviy tizimlar va iqtisodiy o‘shish o‘rtasidagi munosabatlar, jumladan “Moliyaviy vositachilik va iqtisodiy o‘shish: tarixiy istiqbol” mavzusida yozgan.(T.Gylfason 2020).

Garvard universiteti Xalqaro taraqqiyot markazi direktori Rikardo Hausmann moliyaviy rivojlanish va uning iqtisodiy o‘shish va barqarorlikka ta’siri, jumladan “O‘shishning tezlashuvi” haqida yozgan. (R.Hausmann 2020).

Meghnad Desai, London Iqtisodiyot maktabining iqtisod bo'yicha faxriy professori xorijiy sarmoyalarning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni, jumladan, "Taraqqiyot va xorijiy investitsiyalar" mavzusida yozgan.(M.Desai 2018).

Chapel-Xilldagi Shimoliy Karolina universitetining iqtisod professori Anusha Chari xorijiy investitsiyalarning kapital bozorlari va iqtisodiy o'sishga ta'siri, jumladan, "Xorijiy portfel investitsiyasi va global moliyaviy inqiroz" mavzusidagi tadqiqotini nashr etdi.(A.Chari 2019).

Yuqoridagi nomlari zikr etilgan iqtisodchi-olimlarning tadqiqotlarida kapital bozorining ayrim jihatlari tadqiq etilgan bo'lsada, iqtisodiy rivojlanish davrining hozirgi bosqichida mamlakatimizda mamlakatda qulay investitsion muhitni shakllantirish hamda makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda kapital bozorining rolini oshirish yo'llarini rivojlantirishda kapital bozorining nobarqarorligi va rivojlanmaganligi, xususan, kapital bozorining moliyaviy instrumenti sifatida aksiya va obligatsiyalarning erkin muomalada yo'qligi, yirik moliyaviy instrumentlar paketiga davlat egalik qilayotganligi, aksiyalarning aylanuvchanligi va likvidligi past darajada ekanligi, yuqori riskning mavjudligi, qimmatli qog'ozlar bozorida ikkilamchi savdo aylanmasi ulushining pastligi, kapital bozori orqali qimmatli qog'ozlar vositasida daromad olishning ta'minlanmaganligi mazkur sohada ilmiy tadqiqotlar olib borilishini talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O. Yu. Ermolovskaya, T. A. Shcherbina. Features of carrying out IPO of the company in Russia. // II International Scientific Conference GCPMED 2019 "Global Challenges and Prospects of the Modern Economic Development", 2019. - 6 pages.
2. Lyuvutin, P.P. O.V. Fetser Pervichnye publichnye razmesheniya aksiy: obzor issledovaniy/ P.P. Lyuvutin, O.V Fetser //Jurnal Korporativnye finansy - 2007. - №1. - s. 145-189.
3. Welch I., Ritter J. A review of IPO activity, pricing and allocations, Yale ICF Working Paper, #02-11, February 8, 2002.
4. Thomas Chemmanur, Gang Hu, Jiekun Huang. The Role of Institutional Investors in Initial Public Offerings. // The Review of Financial Studies, November 2010. - P.46.
5. Geddes P. IPO i posleduyushchie razmesheniya aksiy / [Per. S angl. Yu. Kostrubova]/R. Geddes. - M.: Olimp-Biznes - Ekmos, 2008. - s. 352.: il.
6. Ufuk Giibilmez, Tomas 6 Briain. Bidding styles of institutional investors in IPO auctions. // Journal of Financial Markets, 2 June 2020, 100579. — P.21.

7. Chui Zi Ong, Rasidah Mohd-Rashid, Kamarun Nisham Taufil-Mohd. Do institutional investors drive the IPO valuation? // Borsa Istanbul Review, 19 May 2020.
8. Hsin-Yi Huang, Min-Hsien Chiang, Jia-Hui Line, Yun Lin. Fixed-price, auction, and bookbuilding IPOs: Empirical evidence in Taiwan. // Finance Research Letters 22 (2017) 11-19.
9. Aleksandra Pesterac. The importance of initial public offering for capital market development in developing countries. // ECONOMIC THEMES (2020) 58(1): 97-115

